

IRIMIA



REVISTA MENSUAL
DE CRENTE GALEGOS
ANO XLI
Nº 1037
De abril a
maio de 2022

Benia quen constrúe
a paz!

Letras galegas 2022



Delgado Gurriarán: Poesía contra a barbarie

A foto que fala

Hai outras guerras
Hospital de Sabeen, Iemen:
Malnutrición infantil con
13 anos. A OMS lanza un
programa de tratamento de
18.000 nenos e nenas iemenís
con malnutrición aguda.

(© Foto de Anadolu Agency/
Getty Images)



O trasno

Daniel López Muñoz

A lingua quer lentura

A terra quer lentura, foi lema dunha Romaxe. Lentura: esa humidade exacta para que a semente xermole, a raíz arraigue, a horta soleza. A terra lenta dunha lingua é a súa xente, comunidade e territorio, espazos para ser e respirar. Unha lingua sabida e non falada é unha planta sen terra, unha peza de museo.

A realidade do galego nas últimas décadas tivo curiosidades múltiples. Unha delas coido que xa a comentamos aquí hai tempo (e se cadra aínda estea algo vixente): nunha escola de Castro de Rei –e por extensión nas escolas das zonas “espontaneamente” galegofalantes do País– os profesores falaban castelán nas aulas e galego na hora do café. Pero ese mesmo día en Nigrán –e por extensión nas zonas nas que o galego é cousa máis ben de xente maior– os profesores falaban galego na clase e castelán na súa vida particular. Non sempre, non todos: son tendencias.

Cun idioma tan xeitoso en crise existencial compriría facer algo. En común. Por exemplo, unha rede de voluntariado. Anotarse e ter carné: galegamante. Como o club xabarín pero para todos

os públicos. E tratándose dun voluntariado cívico, dun “exército de salvación” que se pon mans a obra para promover algo que a clase dirixente –no Día das Letras, algo é algo– cualifica de “tesouro” “precioso legado”, “inmorrente patrimonio común” etc. Pois iso, algo de apoio oficial. Como no carné xove.

As xentes do país con carné galegamante ofrecerían lentura ao idioma en época de secura. Resumindo: vivir en galego para que o galego teña vida. Co carné e o descaro por diante. Con humilde fachenda. E co orgullo que daría tamaño invento –porque é moito donodoseñor iso de ser parte da brigada defensora dun “inmorrente patrimonio común” que morre porque o común é que non se considere un patrimonio.

Crearanse os círculos de galegamantes e as actividades de cargamento de baterías cerebrais e motivacionais. Novas irmandades de fala que fagan que pasen cousas en galego: cociña tailandesa, teatro clásico, club de lectura, misa de doce, galibici polo país, clubs de fans das tanxugueiras. De todo, sen ideoloxías. Con moita vida, con pluralidade, con normalidade, sen

problemas... Pero en galego. Os círculos de galegamantes terán un xornal propio para intercambiar experiencias, contarse historias. E un programa dunha hora na TVG. Mínimo.

Porque a cousa é esa: que os territorios que falan galego o deixen de subestimar. Que os territorios que o falan pouco, o deixen de mistificar. É un idioma. Necesita lentura, terra, xente normal que o fale e escriba cando fai cousas normais.

O demais é ruído para encubrir o lingüicidio.



Sínodo: a Misión

Chegou ás súas últimas fases o proceso de consulta para a preparación do Sínodo, no que *Irimia* participa, cun tema de debate que resulta relevante: a misión. En definitiva, nas fases anteriores discernimos sobre a comunidade eclesial “cara a dentro” (comuñón, participación, diálogo interno, integración da diversidade....) pero nesta fase trátase de dar respostas á pregunta máis problemática -se atendemos aos estudos sociolóxicos actuais-: que misión ten a Igrexa na sociedade actual, ou dito en linguaxe vulgar: que pinta a Igrexa aquí e agora? (diagnóstico); e, dependendo da resposta a esa primeira pregunta: que e como deberíamos facer para sermos e significarmos algo distinto e mellor? (plan de cambio).

O primeiro como sempre é un bo diagnóstico, con sentido crítico e realista. Cómpre volver sempre a este punto. A falta de credibilidade non é só unha cuestión cultural, unha consecuencia da secularización, da experiencia colectiva de que a relixión non é algo “necesario” para vivir e sobrevivir. A crise de desafección ten moito máis que ver con cousas que pasaron. A conivencia co franquismo e a exclusión dunha metade da poboación está pasando agora factura: hai unha identificación -algo que se dá por suposto- entre catolicismo e conservadorismo social extremo. Outro tanto pasa coa pederastia, que desacredita a Igrexa radicalmente, un descrédito que se prolonga en tanto en canto se perciba falta de transparencia ou “corporativismo eclesiástico” para tapar a ignominia.

Acabáronse os tempos de predicar e non dar. Ningunha palabra é aceptable, digna de consideración, se non se pronuncia desde a coherencia, desde unha mínima e recoñecible honestidade. A única palabra significativa -vacinadas ou saturados como estamos de propaganda mentireira- é a que vai precedida por feitos. Na Igrexa debería ser este un principio elemental: é unha comunidade de seguidores e seguidoras dun mestre que, por coherencia entre o dicir e o facer, morreu de morte matada. A igualdade -feita causa e costume-, a alteridade, o ser para os demais, son probas de lume, sinais de identidade. Tal foi a lección do mestre. Sería moi recomendable recuperar -cunha formulación actual, exenta de paternalismo e maternalismo e chea de solidariedade fraterna- aquelas clásicas “obras de misericordia”, e de paso recuperar cunha linguaxe e perspectiva actual o concepto mesmo de “misericordia”. Como indica Francisco, para estarmos á altura: ser persoas que reaccionemos diante das tribulacións ou das inxustizas, e nos esforcemos por alivialas.

Certamente a Igrexa non é unha ONG, pero sen ter as raíces botadas na práctica dunha igualdade efectiva e dunha misericordia fraterna, activa, en marcha, conflictiva cando cómpre, toda mensaxe é palabra baleira, todo sacramento carece de forza simbólica, toda liturxia é folclórica ou insignificante.

**ser persoas que
reaccionemos diante
das tribulacións ou
das inxustizas, e nos
esforcemos por alivialas**

Amiguiños si...

Carlos Vázquez G.

Complexo de Sansón

Dixo Noam Chomsky que o complexo de Sansón que sofre Israel pode levar o país á súa propia destrución, canda a dos seus inimigos árabes. “Morra eu cos filisteos”. A desesperada acción de Sansón culmina unha escalada de violentos enfrontamentos que, nunha sorte de “solución final”, mata a todos.

A escalada violenta no mundo, hoxe, é evidente. De feito, desde 1945 non houbo na Terra nin un só día de paz. Centos de pobos foron condenados a seren campos de batalla entre as plutocracias das grandes potencias. Os mortos, feridos e desprazados, con descomunal maioría de civís, cóntanse por millóns. As vítimas das guerras son cada vez máis e cada vez máis civís das clases sociais máis modestas e medias. Na Primeira Guerra Mundial, houbo dez millóns de soldados mortos, vinte millóns de soldados feridos e sete millóns de vítimas mortais civís; na segunda gran guerra, os militares mortos foron dezanove millóns e medio, mentres que as vítimas civís superaron a cifra de 47 millóns.

A guerra é constante en diversas partes do mundo e millóns de persoas viviron e viven atezadas por ela durante anos. Porén, debemos recoñecer que isto non nos alarmou, incluso nos preocupou máis ben pouco mentres a pantasma da guerra non chegou a Europa, ao vello mundo: rico, prepotente, patriarcal e branco. Agora vémoslle as orellas ao lobo.

A curto prazo non hai outra saída pacífica que a negociación política pola vía diplomática para establecer treguas e lograr a paz en cada confrontación bélica, asegurar a asistencia sanitaria e humanitaria ás poboacións directa-



mente afectadas e impulsar a vía política que resolva cada conflito bélico. A medio e longo prazo débese impor a vontade global maioritaria, evidentemente contraria ás guerras: desenvolvendo a información e a educación para a paz en todo o mundo; fortalecendo instancias internacionais útiles para a resolución pacífica e ordenada dos conflitos e para o control dos excesos das oligarquías plutócratas; impulsando o desarmamento nuclear mundial o máis axiña posible; controlando a tenza, a produción e o mercado das armas convencionais, e apoiando decididamente o desenvolvemento democrático e a defensa dos dereitos humanos en todos os países.

A outra saída é a catástrofe apocalíptica, que pode aniquilar a nosa especie ou, no mellor dos casos, reducir drasticamente a humanidade a un número reducido de individuos que terían que comezar de novo o camiño da civilización, sen nin sequera estaren libres de cometer os mesmos erros dos seus pais.

En todo caso, a guerra é xa o noso texto, contexto e pretexto. Texto e contexto do relato da nosa experiencia vital e pretexto dos nosos mandaríns para o control, uso e abuso das nosas vidas.

Un día calquera, calquera dos contendentes podería tirar das columnas do diabólico templo nuclear. “Morra eu cos filisteos”.

non nos preocupou
a guerra mentres
non chegou ao
vello mundo:
rico, prepotente,
patriarcal e branco

...pero a vaquiña polo que vale

Tino Santiago

IRIMIA

Despois de Feijóo, que? (II). O PPdeG, o partido alfa

En 2005, despois da derrota de Fraga e a formación do goberno de coalición PsdeG/BNG, na esquerda e no nacionalismo, pero tamén na propia dereita, reinaba a idea de que o PP de Galicia íase desfacer como unha pedra de azucre unha vez perdido o 'Poder' pois ese era o único adhesivo que o mantiña unido. Interpretábase que a crise anterior, a provocada pola escisión de Xosé Luís Barreiro e a moción de censura a Fernández Albor, só se superara pola participación excepcional de Manuel Fraga, pero agora xa non habería máis 'Fragas' que os viñeran rescatar. Catro anos despois, en 2009, o PPdeG demostrou que era unha organización cunha enorme lealdade interna e unha capacidade de reinventar a súa oferta electoral tal que os levou de novo ata Xunta.

En 2022, os populares galegos vense na necesidade de atopar un recambio para outro líder carismático, Núñez Feijóo, que mesmo concentrou máis poder partidario que o propio Fraga. O PP de Fraga tiña un aire de organización algo medieval, cun rei que convivía con poderosos señores: os Cuiña, Baltar pai, Cacharro, Romay etc. Para ben e para mal, o partido de Feijóo conxurouse desde o primeiro momento contra calquera tipo de liderados alternativos. Esa aparente excepción que é Baltar fillo palidece ante calquera comparación coa autonomía que tivo o seu proxenitor.

A solución a esta terceira remuda é Alfonso Rueda Valenzuela. Rueda é o punto de encontro entre o líder saínte, aínda con moito poder, e as elites do partido. Pódenselle facer moitas críticas ao proceso desde un punto



de vista democrático pero non foi algo moi diferente do que pasa, por desgraza, no resto das organizacións políticas do país. Pero que a transición fora "dirixida" non quere dicir que Rueda teña por diante un camiño de rosas, nin que sexa máis fácil de derrotar como pensa unha parte da oposición.

Agora, Rueda, ten que recompoñer o equilibrio entre os notables, o que non lle vai ser moi difícil aínda que non contente a todos, e definir como vai ser a súa estratexia electoral para as autonómicas; a campaña empezará o día da súa toma de posesión. Van ser uns meses doces na presidencia do PPdeG. A proba do nove para o seu liderado chegará coas locais de 2023. Se non se manteñen os resultados actuais, se se perde – o que non é imposible – a Deputación de Ourense, Rueda pode ser un líder efémero e aflorarán todos os agravios ata agora agochados. Que pase unha cousa ou outra dependerá del pero tamén do que faga a esquerda e o nacionalismo, e diso falaremos na terceira entrega.

que a transición fora
"dirixida" non quere dicir
que Rueda teña por diante
un camiño de rosas

O peto do Santo Antón

Rubén Aramburu

Herme, alegría irimega

Pecho os ollos e o rostro de Herme, Hermelinda dos Pra-
ceres, aparece sempre sorrindo e cunha mirada amorosa.
Xunto a Xesús Acuña fixemos durante anos un trío de vi-
vencias, viaxes, experiencias e espiritualidade. Hermelinda
mantiña viva a mirada da infancia ilusionada, a capacidade
de asombro ante todo o fermoso e bonito, especialmente
da nosa paisaxe. Vela dirixir o coro da parroquia era un
espectáculo: os brazos, as mans, os ollos, as pernas... for-
maban unha pedagogía musical en continuo movemento.
Tiña a capacidade de transmitir emocións. Tamén o sou-
beron o alumnado e profesorado do Colexio do Sagrado
Corazón de Praceres en Pontevedra onde exerceu tantos
anos de mestra, e ao que seguiu vinculada logo de xubi-
larse.

Apuntábase a un bombardeo, sempre activa. Herme apa-
rece no berce de *Encrucillada*, de *Irimia*, das Romaxes, da
escola de Espiritualidade. Sempre fiel ás convocatorias.
Nos anos de xubilación facía de voluntaria dando clases a
inmigrantes, e a persoas maiores. Non caben aquí as acti-
vidades nas que participou. Porén, levou golpes ben duros:
a perda prematura de Ignacio, seu home, quedando ao coi-
dado de seis crianzas, e nos últimos anos a morte inesp-
rada do seu fillo Jesús, tamén do grande amigo Acuña, o
confinamento...

Herme partiu cara o Pedregal da eternidade. A xente iri-
mega quedamos co seu sorriso, co seu cantar e bailar, co
ánimo que sempre agasallaba. Penso no seu rostro acordo
aqueles versos de Curros cando morreu Rosalía:

*Do mar pola orela mireina pasar,
na fronte unha estrela no bico un cantar.*

*¡Ai, dos que levan na fronte unha estrela!
¡Ai, dos que levan no bico un cantar!*



O CARRABOXO por XOSÉ LOIS

E HOXE É O DÍA EN QUE EL SEÑOR LLE DIXERA AO
LADRON: DE VERDADE CHE DIGO QUE HOXE ESTARÁS
NO PARAISO! DÍDIA, COMO SABÍA O HOME XA
DE EVASIONS FISCAIS!



X 15-4-22

TODOS DIN QUE ESTAMOS REGRESANDO
A PRE-PANDEMIA SANDÍOS, ISO É QUE
VEN OUTRAA!!!



X 10-4-22

O peto común

Teresa Souto Loira



IRIMIA

Unha primavera que chama polo futuro

Imos saborear xuntas o feito de podermos ser persoas positivas, tras o Domingo de Resurrección, da gran festa de esperanza e optimismo, imos achegar os nosos grans de area para construímos un presente e un futuro mellor.

Xa na primavera, aínda que as nosas alerxias se queixen, podemos gozar das flores, das cores nos prados, dos raios de sol, dos días máis longos, de máis horas para saír a pasear.

Gozar desa natureza que dá forma á nosa terra, e que temos a grande sorte de poder apreciar, coidar e protexer, para vivila nós hoxe e os que virán no futuro, para deixarlles os bos froitos, sementes e riquezas do chan que pisamos, para ensinarlles amor polos seus recunchos, polos seus camiños e montes, polo seu mar. Ensinarlles que deben respectala e coidala, e exixirnos facelo a nós cada día, para poder mirar ao futuro coa esperanza de deixarlles ás crianzas unha boa herdanza, natural, de terra e mar, cultural, musical, tradicional, de coñecemento e recoñecemento da nosa patria.



Rumores de esperanza

Xan Guillén

Cadroume estes días falar dun tema que preocupa aos pais e nais. Trátase das actividades deportivas das nosas crianzas. É importante que dende noviños fagan deporte porque supón un esforzo, un intento de superación, unha mellora física... Todo son vantaxes. De todos os xeitos hai unha queixa constante. Hai situacións, equipos, deportes... que priman o competitivo fronte ao educativo. Hai mal ambiente entre o público deses nenos e nenas que só queren xogar e aprender. Todos temos escoitado casos. Pero hai que recoñecer que son minoritarios. A meirande parte dos adestradores e animadores de equipos dos pequerrechos queren que a rapazada pase un bo momento e que gocen facendo algo que lles gusta. O meu recoñecemento vai sobre todo por aqueles que traballan deportes minoritarios como as artes marciais e que loitan por facer que os seus deportes sexan máis valorados sen perder as esencias.



O outro día fun a unha competición de iudo da miña filla a un pavillón. Tivo un combate bastante igualado que ao final perdeu. Moito mellorou respecto aos seus comezos nisto e segue pasándoo ben e adestrando con insistencia. Pasámo-lo ben. Fomos divertirnos. O resultado tanto ten.

A REDE DO RURAL, da que forma parte Irimia, é unha comunidade configurada por colectivos, asociacións e entidades ás que as une a defensa do medio rural que xurdiu como reacción fronte a situación de desfeita xeral na que se atopa. Ten funcionamento asembleario, e moitas iniciativas en marcha en diversos eidos (macroproxectos eólicos, caza furtiva, plantacións industriais...). Máis información e contidos: www.rededorural.org



A educadora **ANTÍA CAL VÁZQUEZ** sementou ao longo da súa vida novos xeitos de facer na escola, procurando referentes pedagóxicos que levou á práctica no franquismo a través da escola que promoveu, o centro Rosalía de Castro de Vigo, e tamén impartindo máis adiante cursos de formación docente e colaborando na edición de textos didácticos. Deixou escrita unha autobiografía (*Este camiño que fixemos xuntos*) no que revela o seu gran amor á lingua, á cultura e ao país



O XABARÍN CLUB emitíuse por primeira vez o 18 de abril de 1994. O seu formato inclúe series de debuxos animados, vídeos de bandas de música, espazos propios e o club de socios (146.000 no ano 2021). A Mesa pola Normalización Lingüística recolleu máis de 33.000 sinaturas a prol da “Iniciativa Xabarín”, que levou ao Parlamento galego e foi aprobada por unanimidade para reforzar a programación infantil en galego. Hoxe conta cunha app específica e a canle web Xabarín TV.



No mes de maio comenza a súa andaina na Ulloa a **ESCOLA CÍVICA PARA A CUSTODIA DO TERRITORIO** co fin de abrir portas ao futuro laboral da mocidade no rural, nun proceso de aprendizaxe que vai da man da conservación do territorio e a transformación económica local. A través de encontros, visitas e xornadas, as participantes coñecerán diferentes proxectos e organizacións locais que traballan con modelos de economía social e solidaria, sostible, equitativa e de emprego de calidade.

EXERIA percorreu Terra Santa entre os anos 382 e 385 e deixou constancia da súa viaxe nun texto que é hoxe un documento único. Marisa Vidal retoma a súa figura e, coas ilustracións de Sole Pite publican o libro *Eu son Exeria. Lectura feminista dunha viaxe no século IV* no que fan unha lectura en clave feminista das vivencias da primeira peregrina galega. Marisa Vidal interesouse polo trato ás mulleres na Igrexa naquela altura e por cómo Exeria obviou as recomendacións e as prohibicións do seu tempo.



A banda de Noia **MOMBOI** presentou o seu segundo traballo: "Vacacións en Ornanda", no que se inspira na praia de Porto do Son para poñer o punto de mira na turistificación e na explotación da costa galega dos anos 90. Son 12 cancións nas que mesturan folk-rock con ritmos latinos e a tradición galega. Con elas pretenden conectar co medio natural e co seu lado máis humano.



CONVOCATORIAS para o mes de maio: os días 7 e 8, no Centro etnográfico do Mandeo, Curtis, celébrase no marco do proxecto Mulleres Bravas un encontro de activistas para a defensa da terra para reflexionar sobre como afecta o xénero neste tipo de activismo. Ademais, a Red de mulleres Miriam convoca on line o VI Foro de Encontro "Renacer desde la herida" o vindeiro 28 de maio, encontro que reivindican como oportunidade para afondar dende a espiritualidade ignaciana con perspectiva de xénero.

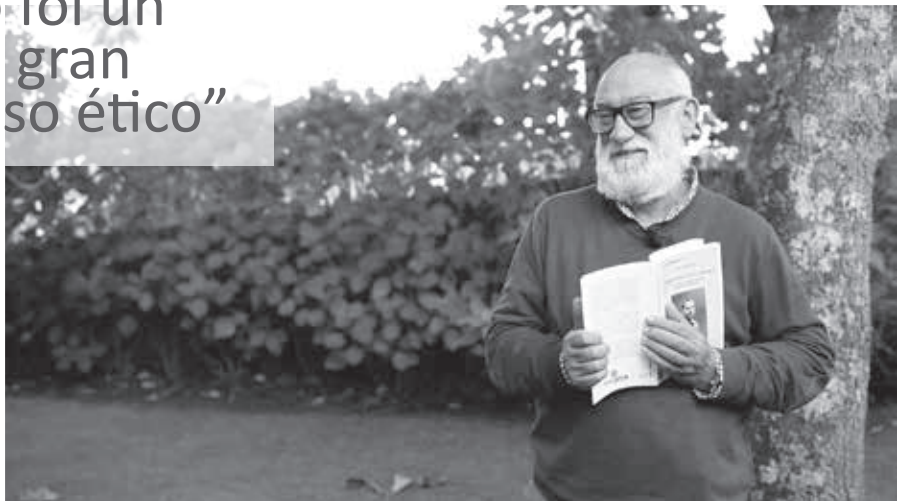


A porcentaxe do **SOLO DEGRADADO** de Galicia chega xa ao 40% e incrementárase nos vindeiros anos. Segundo a investigadora Montserrat Díaz, a maior parte do solo é irrecuperable e perde espesor sobre todo por causa dos incendios. O elevado custo económico da recuperación dos solos, fai da prevención a medida prioritaria neste eido. Doutra banda, o proxecto galego e portugués Life Reforest desenvolveu unha solución cunha eficacia do 70-80% na redución de solos queimados a través de micotecnosolos.



Entrevista con Ricardo Gurriarán, historiador

“Florencio foi un home dun gran compromiso ético”



O profesor Ricardo Gurriarán é o mellor biógrafo de Florencio Delgado Gurriarán (1903-1986), o poeta valdeorrés ao que se dedica este ano o Día das Letras. Na súa casa falaban de tío Florencio coma dunha figura espectral que un día fixo a súa aparición ante a sorpresa daquel neno educado na escola franquista. Este Día das Letras, asegura Ricardo, debe servir non só para descubrir a obra dun poeta republicano e galeguista de gran valía senón para tomarmos conciencia do inmenso labor que levaron a cabo as persoas que coma Florencio formaron parte do exilio mexicano.

Que che parece que a Real Academia Galega escollese a Florencio como unha forma de homenaxear a todo o exilio de México?

Creo que é unha decisión moi acaída escollelo como elemento representativo ligado ao exilio mexicano. Para min é o máis importante: subliñar e contextualizar este nomeamento en relación co labor realizado polas persoas exiliadas alí. O compromiso ético de Florencio foi moi relevante e, por outra parte, o exilio de México estaba un pouco esquecido.

Coñecíchelo persoalmente?

Tiven contacto con el as tres veces que veu de viaxe a Galicia. Na casa chamabámoslle tío pero case podía ser celestial. Sabía que tivera que marchar despois da guerra pero pouco máis, dentro daquela educación do silencio que foi a que recibín eu en pleno franquismo. E, de repente, ver chegar ao tío Florencio de México era para min coma unha aparición.

Dentro das moitas liñas que se atopan nos seus poemas unha ben clara é a da defensa da lingua.

Si, eu creo que o que escribe, prende. Esa defensa da lingua que fixo no seu tempo é unha das cousas que máis me chama a atención nel. Sempre tivo claro que a lingua é importante, que a

Os seus primeiros poemas están ligados á terra de Valdeorras

recuperación da lingua é importante, que ten que estar viva, que é o elemento fundamental de transmisión e socialización. E tamén fixo poemas contra os que arremeten contra ela: hai aí unha compoñente sociolingüís-



tica importante para afirmar que o galego ten vida e que tiña que ter máis presenza.

El foi un discípulo dos membros da Xeración Nós, non si?

Si, Otero Pedrayo foi moi importante para el nas súas primeiras aproximacións ao galeguismo. En seguida constituíron agrupacións por todas as parroquias arredor do Barco e celebraron desde ano 1930 o Día de Galicia. No 34 coñeceu a Bóveda e a comarca de Valdeorras foi adquirindo importancia. Adoptou un firme compromiso co galeguismo e coa República e xa no 36 apostou pola Fronte Popular. Pasou o que pasou e, como el dicía, despois de xogar e perder, pagar e calar, darlle sebo ás canelas e largarse para o exilio.

A súa biografía parece de película.

Abofé que si. Ao comezo da guerra civil andou agachado por aí, logo pasou disfrazado a Portugal, foi de policía nun barco ata Borneo, e volveu entrar na fronte de Cataluña onde

Non quería que se esquecesen os seus poemas de loita

vivió perdendo a guerra. El traballaba no Servizo de Información Periférico levando un tipo de labor medio de espía medio de axuda e rescate de xente que o estaba pasando mal en Galicia. Ao final do conflito foi un dos organizadores do exilio, e axudou a sacar xente dos campos de acumulación de refuxiados -nunhas condicións penosas- que había no sur de Francia e encamiñalos cara a América. Fretaron un par de barcos: o Ipanema e o Mexique. No Ipanema foron boa parte dos galeguistas que arribaron a México por Veracruz e que non se separaron aínda que vivisen en localidades diferentes. Moitos asentáronse na capital e outros, coma Florencio, en Guadalajara.

Xuntos foron avanzando na aglutinación de todos os exiliados e puxeron en marcha un notable labor cultural con froitos coma a revista *Saudade* ou o *Cancioneiro da loita galega*.

Este *Cancioneiro* foi unha obra colectiva moi importante.

Si, foi publicado polo Partido Galeguista e tivo en Florencio o máximo responsable. Foi un libro moi interesante de combate e de loita que el quería apoiar. Nos contactos que eu tiven con el as tres veces que veu a Galicia, tiña interese porque non se esquecese a poesía de combate e o referente republicano. El sempre mantivo ese fondo compromiso ético coas liberdades cuxa defensa o obrigaron a partir no ano 39.

Que papel tivo no exilio de México?

Era unha persoa alegre que evitaba confrontacións de tipo ideolóxico ou político para levar a bo porto proxectos comúns. Todas as persoas daquela época que puideron entrevistar gababan ese papel de aglutinador que tiña Flo-



rencio. E alí practicou o activismo político e cultural toda a súa vida.

Boa parte dese activismo cristalizou na revista *Vieiros*.

Vieiros foi moi importante. Xorde do Padroado da Cultura Galega en México. A súa participación foi importante porque tiña sona de bo lingüista e bo corrector. Ademais pensaba que o imán da lingua tiña que estar non só na literatura senón que lle daba moita importancia á linguaxe económica e científica. E a revista *Vieiros* dá esa clave: fábase de política, de economía, de poética, de cultura... E sempre tendendo pontes con Galicia. Houbo moi poucas publicacións do exilio que se fixesen con esas premisas.

Que clase de poeta foi?

Nun primeiro momento -no poemario *Bebedeira*- foi un poeta moi ligado á súa terra e ao seu val de Valdeorras, pero estamos ante un home de escenarios dinámicos. Primeiro fixo esa poesía moi pegada á natureza, ás cores da paisaxe, a fauna, á toponimia e coa base de defensa da lingua.

Pero axiña chegou a guerra...

Claro, e aí mutou en poesía de combate, poemas antifascistas, composicións dedicadas aos asasinados, coma o

soneto a Alexandre Bóveda, contra ao dobre moral dos católicos que apoiaban o fascismo...

E ao perder a guerra e exiliarse en México temos outro xiro de guión...

Xusto. De aí chega a outro mundo totalmente distinto como é México, con outras cores, outras músicas, outros nomes e a súa poesía volve cambiar. El era un home curioso e sinxelo. Tamén moi musiquero, ao que lle gustaba cantar e bailar. Era un home moi aberto, alegre, sensible. Gustáballe moitísimo a música brasileira, pero tamén o fado, o tango, a música negra... E isto tivo unha tradución na súa poesía.

É dicir, que son varios poetas nun.

Si, pero tiña moi claro que non quería que se esquecesen os poemas de combate e loita. Que *Cantareñas* e a poesía de Valdeorras está moi ben, pero o mal que o pasaron tanto a xente do exilio coma a que quedou en Galicia non podía ficar no esquecemento.

Para que che gustaría que servise este Día das Letras dedicado a Florencio.

En liña co que el pensaba, creo que é un bo momento para dicir que pasou e como pasou: que o exilio e a guerra civil foron elementos substanciais na nosa historia e que foron branquexados durante unha ditadura que durou moito tempo. Ter presente o que sufriu toda aquela xente que tivo que deixar a súa vida e todo o seu aquí e que tivo que estar corenta anos fóra. Iso tense que saber e lembrar.

Foi un activista político e cultural moi importante no exilio



Alexandre Bóveda

*Acesa lus dun malogrado abrente,
cincio mestre, de cincia mocidade,
siso, pulo, paixón, saber, bondade,
corazón xeneroso, limpa mente.*

*Varudo paladín na loita urxente
—viñeira o tempo da maturidade—,
man na fouce, segache a nosa herdade,
á chamada dos bardos, obedente.*

*A túa vida foi curta e non puidiches
cumprir, daqueles, o mandado inteiro,
mais, ao dar o teu sangue, ti soupeches,
mártir e loitador, trunfar da morte
e conquistar o posto de guieiro
da Galiza inmortal, en festa e forte.*



Abrente de loita e festa: A romaxe a través dos tempos

*O pasado mes de febreiro Xan Baliñas Vidal defendía na Facultade de Humanidades de Lugo o seu Traballo de Fin de Grao titulado **Abrente de loita e festa a través dos tempos: Estudo sobre o impacto da Romaxe de Crentes Galegos en Galicia de 1978 á actualidade**, dirixido polo profesor Carlos Baliñas Pérez. Para min, nai do graduado e irimega de ben, é unha honra e un orgullo podervos anunciar e presentar este traballo do meu fillo. Nel, amais de aplicar os coñecementos adquiridos no grao de Humanidades para a Difusión Cultural que cursou no campus lugués, visibilizou as romaxes e a asociación Irimia no ámbito académico da USC. Oxalá o exemplo prenda e se estenda, e a historia de Igrexa Galega no século XX (de toda a Igrexa, non só da institucional) ocupe o lugar que lle corresponde no estudo e a investigación.*



Porque elixiches este tema para o teu TFG?

Ao principio, facíao porque me parecía un tema sobre o que poucos, fóra da Igrexa galega ou da comunidade irimega, tería oído falar. Máis adiante, segundo ía avanzando no traballo, a miña motivación mudou. Xa non se trataba de sacar ou non unha boa nota co traballo senón que se volveu un tra-

De todo o que coñeciches sobre a Romaxe, que foi o que máis chamou a túa atención?

A gran variedade de temas que tocou ao longo da súa historia ademais da creatividade dos que pensaban as romaxes. Unha creatividade que deu pé a celebracións moi xeitosas como a III Romaxe ("A Cantiga das Augas"), con aquel rito de 'Espertar o Pai Miño', a

que mellor lugar para escribir e defender este traballo que a facultade na que deu clase Bernardo García Cendán?

ballo de conservación, de deixar constancia de que existe este movemento que funde as súas raíces no espírito da transición democrática. Ademais, que mellor lugar para escribir e defender este traballo que a facultade na que, durante anos, deu clase Bernardo García Cendán?

IV Romaxe ("Polo camiño verde"), coa súa interpretación apocalíptica da degradación do medio natural, ou a XXVI Romaxe ("Venturosos os pés"), coa súa reflexión sobre os males da ignorancia e a necidade política así como o amor á terra e a fala.

Nunca imaxinaron que puidera existir un movemento de renovación coma este, moito menos en Galicia

Cando o expuxeches, que foi o que máis chamou a atención do tribunal?

Á parte dunha serie de cuestións relativas ao estilo e á presentación do traballo, o máis sorprendente para o tribunal foi, esencialmente, a propia existencia da Romaxe así como o seus choques coa Igrexa institucional (reafirmando o que xa anticipaba cando comecei a entrevista). Nunca imaxinaron que puidera existir un movemento de renovación coma este en España, moito menos en Galicia.

Que comentarios dos que che fixeron queres salientar?

Que quizais debía ter afondado máis na historia social de Galicia e o papel que desempeñou a Romaxe nela, se ben admitiron que a extensión máxima permitida era insuficiente para tratar con especial fondura todo o fenómeno romaxeiro. Tanto é así que tiven que pasar a listaxe de romaxes (na cal compilaba e describía todas as romaxes desde o inicio ata o ano pasado) aos anexos do traballo porque iso só xa ocupaba unhas 30 páxinas.

No traballo sistematizaches os temas e localizacións das romaxes a través

de varias gráficas que ilustran este traballo. Queres comentar algo delas?

No tocante as temáticas, a delimitación en catro temas fundamentais (a saber, **“Medio natural e coidado da natureza”**, **“Chamada á Esperanza”**, **“Denuncia das inxustizas en Galicia”** e **“Historia de Fe e Galeguidade”**) resultou un traballo relativamente sinxelo pero a distribución resulta bastante desigual pois a temática de **“Fe e Galeguidade”**, o gran tema da Romaxe, está presente en 16 das 35 romaxes revisadas con axuda dos textos dos que dispoñía durante a elaboración do traballo. Dentro da incidencia das romaxes podería salientar a gran participación das provincias da Coruña e Lugo, nas cales se celebraron, por xunto, 28 das 43 romaxes celebradas ata hoxe.

Para desenvolveres o traballo, amais da descrición das romaxes, tamén realizaches unha serie de entrevistas a diferentes persoas que participaron das mesmas. Que criterio ou criterios seguiches para escoller aos entrevistados?

Principalmente busquei a paridade home-muller e a diversidade de cara

aos diferentes momentos de entrada no movemento. Dito doutra maneira, a idea era ter o mesmo número de xente de ambos sexos e que entre as mesmas houberan individuos de diferentes xeracións (cheguei a identificar a existencia de ata catro xeracións de acordo á idade e ao momento en que se uniron á celebración da Romaxe) a fin de dar unha imaxe o máis completa posible.

Que pousou che queda a ti de ter feito este traballo?

Tiven a oportunidade de adquirir unha perspectiva de conxunto que me levou a gañar un novo respecto pola Romaxe e coñecemento da súa mensaxe. Tamén me fixo ver que aínda hai esperanza para a Romaxe, que, ao contrario do que pensaba ao principio do traballo, o declive do movemento aínda non é completamente irreparable. E aínda que desaparecera, o espírito da Romaxe pode rexurdir a través dos textos e das persoas con vontade de cambio dentro da Igrexa.

O cura da bicicleta

A Antonio Gandoy chamábao todo o mundo o cura da bicicleta. Era ese o seu medio de transporte. Viña sempre de alá lonxe, dándolle pedal á vida. Cando me vía, paraba e andaba un anaco comigo para falar cousas, do máis actual.

Gandoy, era un home que nunca dubidou, tiñas as cousas moi claras e estaba seguro daquilo no que cría. Sempre tiña moito que dicir, sen calar nada. Pero sobre todo tiña moito que facer, e aí era onde sempre atinaba. Entendía que había moitos que falaban sen ter nada que dicir. E iso, coidaba, era usurpación.

Cría que se podía cambiar aquel estado de cousas no que se vivía, anos de mil novecentos setenta e oitenta e pico, era necesario levar o ensino aos enfermos, aos poboados xitanos: había que facelo, había que empezar xa. Eu sendo mestre no Picato, ao vir de tarde seguía cara ao poboado xitano nas aforas da estrada á Fonsagrada. Tiñamos clase polas tardes, viñan ben deles, de distintas idades. Todos querían aprender a ler e escribir. Motivábaos o carné de conducir. Querían unha "fregoneta" para recoller os cartóns e cousas para a revenda. Era posible unha escola infantil, para nenos do rural, unha escola na casa: Preescolar na casa. Despois púxose en marcha un proxecto para toda a provincia, despois toda Galiza. Ao final destruírono aqueles que dicían que era un parche. E quedamos tamén sen parche!

Sabía que era posible unha economía de mercado sostible e máis equilibrada e humanizada e unha planificada, para atender xente marxinal daquel entón. Así, fomos a aquela obra na Ronda da Muralla. Pedro —un alumno da escola no poboado das aforas de Lugo— tra-

ballaba alí, tiña xa 60 anos, xitano e maior, subía e baixaba materiais da obra sen descanso, estaba sen protección ningunha e sen asegurar, nunhas condicións economicamente lamentables. El falou co contratista. Dixemos coñecer os feitos e o abuso. Falamos de poñelo en coñecemento das autoridades. O contratista, apurado e descuberto, preferiu amañar as cousas e poñer en orde o contrato e as condicións salariais de Pedro, mesmo pagar algún atraso.

Sabía que en Galiza había unha in-
quedanza política de se facer valer,
de ser quen somos en propiedade de
nós e de lingua, de dereito do pobo
a exercer o seu goberno. El falaba, xa
daquelas, dunha república federada
de pobos sen estado, nos que —re-
nunciando ao emprego da forza e á
dependencia servil— poder chegar a convivir en paz na diversidade, no respecto e consideración. Cousa que aínda hoxe non pasa.

Hoxe abonda a teoría pero, na práctica, Antonio estaría reivindicando recoñecemento e respecto polo noso. Era un líder social sen vínculos directos a siglas, de esquerdas, desa esquerda activa que busca sempre poñer en claro as cousas e, despois, se procede, falar. Traballaba cun gabinete de avogados —con Esperanza Silvosa e o Pumariño—, fundamentalmente laboristas que conciliaban coas causas dos pobres e das perdas, para defender a dignidade.

Era e foi Gandoy, un reformador adiantado, capaz de conciliar palabras —non moitas, as precisas— para o entendemento, primordialmente actuaba e despois buscaba como articular nas palabras o resumo dos feitos, e a seguir traballando. Queda unha escultura del, no principio dunha avenida de Lugo, tamén alí está coa bicicleta. Memoria agradecida para Gandoy, amigo na loita inacabada.



**Cría que se podía
cambiar aquel
estado de cousas no
que se vivía**

Un país coma un mundo

Felipe Arias Vilas

RIA

A “outra” Ribeira Sacra, moitas luces e algunhas sombras



Montederramo claustro, Mosteiro fundado en 1124, segundo escrito da raíña Tareixa de Portugal que por primeira vez cita a ‘Rivoira Sacrata’

Non fará falla explicar o interese e a importancia do extenso territorio que é a chamada Ribeira Sacra do Miño e do Sil, pero hai que ter en conta que hai zonas ou subzonas que non están exactamente debruzadas sobre aqueles ríos senón algo separadas delas e que locen igualmente o seu patrimonio, pero, en cambio, tamén hai aspectos e sombras que non parecen respectar precisamente o carácter histórico e paisaxístico daquel territorio, nin sequera agora que continúa en trámites de acadar a súa consideración de Patrimonio Mundial por parte da UNESCO.

Montederramo e Xunqueira, arte e historia

Partindo de Ourense pola estrada OU-536 que vai ás terras de Trives e Castro-Caldelas, pasando por Niñodaguaia, cos modernos obradoiros cerámicos nos que sobrevive a súa vella tradición oleira, e subindo logo ós altos do Couso e do Rodicio para, unha vez cruzado o encoro de Leboreiro, remontarnos o río Mao, afluente do Sil, chegamos a Montederramo.

O Mosteiro de Sta. María foi fundado en 1124 segundo un documento asinado en Allariz pola raíña Tareixa de Portugal e no que figura, seica por primeira vez, a cita da ‘Rivoira Sacrata’. En 1153 pasa a formar parte da Orde do Císter e desde ese momento exerce un gran labor colonizador nestas altas terras sitas entre a Serra de S. Mamede e o val do Sil. No século XVI e xa dependendo da Congregación castelá de S. Benito, os edificios románicos son substituídos polas construcións renacentistas que son as que hoxe

maiormente vemos e nas que funcionou un prestixioso Colexio de Artes.

En 1820 foron presos e executados 16 monxes acusados de seren contrarios ó réxime constitucional de entón e a Desamortización de 1837 fixo que as súas dependencias pasasen a mans privadas e a igrexa quedara como parroquia.

A fachada da igrexa foi proxectada en 1589 polo xesuíta Juan de Tolosa nun sobrio estilo herreriano, e ó s. XVII pertencen o retablo maior e o cadeirado ou “sillería” do coro, pero varios dos seus elementos foron despezados e trasladados a varios lugares no propio mosteiro e fóra del, aínda que hoxe están restaurados.

Conserva dous claustros do século XVI, un máis grande e antigo con trazas do gótico tardío e outro máis pequeno e clasicista cos típicos medallóns que representan figuras relixiosas e personaxes da época. Ambos claustros, que tiveron varios usos, están conectados por un singular espazo abovedado.

Un país coma un mundo

A “outra” Ribeira Sacra, moitas luces e algunhas sombras

Hai sitios de xantar no mesmo Montederramo, e logo podemos facer a viaxe de volta incluíndo outras dúas interesantes paradas.

Primeiro, un pequeno desvío achéganos ata o centro de Xunqueira de Espadanedo onde está o antigo Mosteiro que foi agostiño en orixe (sobre 1150) pero que en 1170 pasou a ser da Orde do Císter. Ó románico do s. XII e XIII pertencen a súas tres naves e ábsidas de influxo compostelán pero a fachada, cunha estilizada torre, é neoclásica do XVIII, mentres que o que queda do claustro é dun sinxelo pero moi esvelto estilo renacentista.

San Pedro de Rocas, memoria da Galicia sueva

No concello de Esgos, outro desvío lévanos ata o conxunto de S. Pedro de Rocas, situado nunha espléndida paraxe natural (deixando á parte algunha repoboación forestal...) que agora, ademais, se quere transformar ancheando estradas para que os grandes autobuses acheguen alí un turismo multitudinario e non sostible que acabará deturpando o carácter histórico e natural daquela paraxe.

Deixamos a un lado unha vella pero monumental construción que foi granxa monacal, e ascendemos a un dos monumentos cristiáns máis antigos de Galicia, pois -segundo unha



S. Pedro de Rocas, interior, a fins do século VI (final da época sueva) fundouse unha capela rupestre, logo enclave de eremitas

lápida que se conserva no Museo de Ourense- a fin do século VI (ó final da época sueva) fundouse aquí unha capela rupestre que logo foi enclave de eremitas ata que se reconverteu nunha pequena igrexa prerrománica e románica da que quedan restos de pinturas murais e tamén, de épocas anteriores, varias sepulturas antropomorfas talladas no penedo.

Tamén se ergueu sobre unha das penas do lugar unha airosa espadana en época posterior (s. XV?), igual que é moi

posterior a contigua e maciza casa dos monxes do s. XVIII, reconvertida hoxe en Centro de Interpretación.

Todo isto conforma un conxunto patrimonial e natural moi atractivo neste chamado Monte Barbeirón, inzado de curiosas formacións graníticas, algunhas en forma de rocas de fiar (e de aí, e non de ‘rochas’, o topónimo do sitio), que merece a nosa visita pero tamén o máximo respecto pola súa contorna por parte de institucións e particulares.

Edita: Asociación A. IRIMIA - Dende setembro de 1981

Mesa de redacción: Daniel López Munoz, Luís Gómez Aldegunde, Pedro Pedrouzo Devesa, Rubén Rivas Vidal, Lidia Campos Chan, Lines Salgado Iglesias, José Antonio Martínez. Tlf. 986 10 49 45.

Colaboradores: Victorino Pérez Prieto, Manolo Regal, Alfonso Blanco Torrado, Xosé Lois Vilar, Marta Sopena, Tareixa Ledo Regal, Xabier Blanco, Valentina Formoso Gosende, Antonio Pinto Antón, Carmen Soto, Rubén Aramburu Molet, Marisa Vidal, Xan Guillén, Christina Moreira, Carlos Vázquez G., Teresa Souto Loira, Josecho de la Torre Culler, Lucía Santiago Díaz, Baldomero Iglesias Dobbarrio (Mero), Lois Ferradás, Xaquín Campo Freire, Nieves Espiñeira Medín, Francisco Almuíña, Alfonso Mascuñana, Antón Laxe, Ramón Díaz Raña, Olga Álvarez, Bea Cedrón, J.M. Barca López, Felipe Arias Vilas, Tino Santiago e Clara Balañas Vidal.

Corrección lingüística: Lidia Campos Chan, Luís Aldegunde.

Recepción de artigos e colaboracións en: asociacionirimia@gmail.com

Subscricións: Apdo. 296 - 15704 Santiago de Compostela.

Telf.: 615 464 095 / irimia@irimia.gal

Ordinaria: 30 Euros, de Apoio: 45 Euros. Cota de socio: 3 Euros.

Para asuntos da asociación non relacionados coa revista:

irimia@irimia.gal

Conta: Fiare Banca Etica

ES10 1550 0001 2500 0078 9628

Depósito Legal: C-1417-81

Tirada: 650 exemplares

Deseño e maquetación: TallerDD (Riveiro)

ISSN: 2172-9182

Imprime: TÓRCULO Artes Gráficas

Distribúe: IMPACTA

Edición electrónica: <http://irimia.gal>

Feito en papel reciclado



IRIMIA
Letras galegas 2022



Delgado Gurriarán:
Poesía contra a barbarie

Actividade
subvencionada
pola



**Deputación
DA CORUÑA**

EXERIA. Do século IV ao XXI

O xoves 21 de abril tivo lugar en Vigo a presentación do libro *Eu son Exeria. Lectura feminista dunha viaxe no século IV*, escrito pola nosa compañeira irimega Marisa Vidal Collazo e ilustrado por Sole Pite Sanjurjo. Un libro arriscado, pola dificultade que supón contar en primeira persoa a vida e a viaxe xeográfica, persoal e espiritual dunha muller da Gallaecia no s. IV. Mais un libro necesario, dos que gusta ler e contemplar.

Somos Igrexa

Achegámonos a Exeria, que “durmía” nun pasado remoto, e facela de novo presente grazas a este libro, lévame a me preguntar sobre pertenzas, silencios, olvidos e a nosa tendencia á apropiación. Exeria foi silenciada e non só ela, senón metade da cristiandade, as mulleres, nun momento onde se estaba a fixar o canon documental da nosa Igrexa. É imposible imaxinarse unhas comunidades cristiás sen unha presenza activa nas mulleres, non só nos labores do día a día, senón tamén cos seus escritos. O que acontece é que non foron incorporados, foron silenciados ou foron atribuídos a homes. Grazas a que a fins do XIX atoparon o manuscrito onde estaba incompleta a obra da viaxe de Exeria, sabemos con certeza que existiu, e que non era unha simple lenda ou atribución literaria. A Igrexa, nun forte proceso de xerarquización e patriarcalización, excluiu todo o que se apartaba do canon aprobado. A súa forma de vivir, as súas ideas sobre o seguimento de Xesús non acabaron sendo recoñecidas coma canónicas, mais de verdade non existiron? Se unha historiadora, dentro de 1500 anos, analizase a Igrexa católica no papado de Xoán Paulo II ou de Bieito XVI a través dos documentos oficiais, non sei onde ficaría esta revista, esta Asociación Irimia e moitas outras persoas coas que compartín vida. Posiblemente, na invisibilidade máis absoluta. Atendendo a Exeria, achégome doutro xeito ao movemento “Somos Igrexa”, no que moitas participamos. Ante a obviedade do seu nome, “claro que son Igrexa, e logo que ía ser?”; percibo agora con máis claridade o seu fondo compoñente reivindicativo de todas as persoas que loitaban pola súa pertenza, para non seren silenciadas.



presentación de “Eu son Exeria” en Vigo.

Revista mensual de crentes galegos

Non sei se o subtítulo da nosa revista vos parece ben acaído. Dígovos como o vexo eu: a revista dunha asociación que tenta dar resposta a unha pregunta de Xesús (e quen dicides que son eu?) e que o fan en formato papel unha vez ao mes, e todo en galego. Gústame pensar que o “Itinerario de Exeria”, en pequenas doses, de 6000 caracteres máximo, serían ben acollidos na revista e gozaríamos dunha colaboradora magnífica (e dun contido asegurado para os próximos anos). E non só isto, senón que descubro nas colaboradoras de Irimia ese punto que dá vida á Exeria do s. IV: unha curiosidade de partida e a vontade manifesta de contar as súas irmás na fe e na vida, desde a súa perspectiva, un enfoque á vida que nos tocou neste século XXI. Comentaba Marisa na presentación do seu libro que Exeria non se acorvadaba ante o poder e só recoñecía unha autoridade: a do desexo de saber. Pois iso, “Quero que saibades...”

Falando da lingua

Lidia e Valentina

Onlai

Como vai a vida sen tapabocas, en buceiro, sen bozo? Agora xa poden saír sen cancela sapos e serpes... Si, cantas veces non entendiamos todo o que nos dicían ou non nos entendían de todo? Ben bo que foi... Tanto tempo coa cara tapada que parece que xa un non se afai ou... ten medo... e incluso frío!

Estoutro día tivemos unha petición do amigo Pedro para que desde aquí fagamos campaña para desterrar da nosa lingua o uso de "on line". E boa razón ten porque nestes tempos que corren todo se fai en liña, desde o ordenador, desde a tableta, desde o móbil, desde calquera dispositivo electrónico, e parece que non somos nada se non temos acceso fácil a un aparello destes para podermonos conectar á primeira de cambio. Perdeuse o trato de persoa a persoa, en directo, os trámites presenciais... E queiramos recoñecelo ou non, necesitamos socializar, intercambiar, mirar os ollos, incluso tocar... As cousas non funcionan igual na distancia, non se empata do mesmo modo. Agora ben, non se pode cuestionar canta vida resolvemos coa banca elec-

trónica, canto nos informamos coa lectura de múltiples xornais dixitais, teñamos ou non que pagar unha subscripción, que esa xa é unha decisión individual.

E que nos dices das compras a través de internet, por internet ou en internet? Pouca xente haberá xa que non recorrea a este modo de adquirir produtos, ben porque non os atopa en tendas físicas, ben porque teñen un prezo mellor na páxina web, ben porque o compramos sen movernos da casa... Os pedidos electrónicos, á fin, facilítannos a vida. Non sabemos certo se as clases en liña, por internet, outra novidade normalizada destes tempos, facilitan máis alá de manter o contacto con quen ten que estar na casa puntualmente e de forma obrigada.

Estarédesvos a dar conta de que

levamos liñas e liñas a falar do uso da rede sen recorrer ao termo que vos convidamos e animamos a relegar e pedímosvolos encarecidamente... Apuntábanos o tamén amigo Daniel que o concepto está relativamente galeguizado, falta que o Dicionario da RAG o inclúa... Si, estamos a falar de facer todo *onlai!!! Jajaja!!! Si, botade unhas risas, pero fuxide do americanismo, por favor!!! Iniciamos desde a nosa contraportada a "Campaña *an-tionlai*"!!! Porfiaremos ata extingui-la!!!



O fachineiro de Florencio

Inxustizas históricas



Ata este mes de maio a maioría de galegos e galegas nunca oíra falar de Florencio Delgado Gurriarán, e moito menos situalo nun campo da cultura. Moitas e moitos seguiremos sen saber del tamén despois do Día das Letras. E isto é un exemplo máis de como nos maltratamos como país. Florencio, que ademais de poeta foi un loitador pola democracia, tivo unha biografía digna dunha película que ninguén vai facer. Despois de perder a guerra organizou a fuxida para o exilio de moitos republicanos que malvivían nos campos de refuxiados do sur de Francia. Xa en México foi unha das figuras máis importantes do exilio galego naquel país; un exilio pouco recoñecido ata agora, porque sempre se pon por diante o arxentino. Alí tivo que facer o resto da súa vida, pero sempre pensando en Galicia, con proxectos tan importantes coma a revista *Vieiros*. Florencio de Córcomo tivo sempre un compromiso irrenunciable coa Terra e coa lingua, foi un activista político e cultural que sempre se esforzou por unir xente diversa nun mesmo proxecto. Nunca mereceu este descoñecemento.